

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ ДУХОВНО-ЕТИЧНОЇ ФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ З РЕЛІГІЙНИМ ЗАСНОВНИКОМ

Куриляк В. В.

доктор богослов'я, доцент,
доцент кафедри богослов'я
Приватного вищого навчального закладу
«Український гуманітарний інститут»
ORCID ID: 0000-0001-5245-9700

Дослідження присвячене теоретико-методологічним засадам системи духовно-етичної формації особистості у закладах вищої освіти з релігійним засновником, зокрема на прикладі ПВНЗ «Український гуманітарний інститут». Обґрунтовано необхідність виходу за межі світської педагогічної термінології для осмислення центрального конструкту, а саме духовно-етичної формації. Представлений концепт формації на відміну від традиційних інформаційного та біхевіористичного підходів розглядається як процес, метою якого є відновлення в людині образу Творця, що охоплює когнітивну, емоційну та вольову сфери, ведучи до цілісності. Цей підхід універсалізується для всіх студентів незалежно від майбутнього фаху, перетворюючи кожного випускника на «служителя у своїй сфері». Підкреслено необхідність інтеграції духовності та етики для уникнення ризиків секулярного моралізму та релігійної нестійкості. Етична поведінка трактується як «плід духа», що виникає унаслідок синергії людського розуму та Божого Одкровення. Така етична компетентність реалізується як наскрізний принцип через поєднання фахових дисциплін із прикладними курсами ціннісно-орієнтованого спрямування. Доведено, що ключову роль у реалізації системи відіграють суб'єкти, чия взаємодія ґрунтується на педагогіці партнерства та суб'єкт-суб'єктній моделі. Викладачі застосовують інкарнаційний підхід, виступаючи менторами та взірцями цінностей, а студенти є активними агентами власної формації. Діяльність інституту, що керується холістичним розумінням людини, прагне створити «атмосферу благодаті» та цілісний простір, де академічна доброчесність розглядається як акт християнського послуху та поваги до істини. Водночас окреслено внутрішні обмеження моделі, включаючи ризик «м'якого» примусу у насиченому середовищі, напругу між правом засновника й академічною свободою, а також обмеженість узагальнення висновків, оскільки дослідження сфокусовано лише на одному кейсі.

Ключові слова: *духовно-етична формація, ПВНЗ «Український гуманітарний інститут», адвентистська філософія освіти, педагогіка партнерства, інтеграція віри та навчання, цілісна особистість, академічна доброчесність.*

Kuryliak V. V. Theoretical and methodological principles of the system of spiritual and ethical formation of the personality in a Higher School with a religious founder

The study is devoted to the theoretical and methodological foundations of the system of spiritual and ethical formation of the individual in higher education institutions founded by religious organizations, with particular reference to the case of the Private Higher Educational Institution Ukrainian Institute of Arts and Sciences. The necessity of moving beyond secular pedagogical terminology in order to conceptualize the central construct – spiritual and ethical formation – is substantiated. The proposed concept of formation, in contrast to traditional informational and behaviorist approaches, is understood as a process aimed at restoring the image of the Creator in the human person, encompassing cognitive, emotional, and volitional dimensions and leading toward personal wholeness. This approach is universalized for all students, regardless of their future profession, thereby transforming each graduate into a «servant within their own field». The study emphasizes the necessity of integrating spirituality and ethics in order to avoid the risks of secular moralism and religious instability. Ethical behavior is interpreted as the «fruit of the Spirit», emerging from the synergy between human reason and divine Revelation. Such ethical competence is implemented as a cross-cutting principle through the integration of professional disciplines with applied value-oriented courses. It is demonstrated that a key role in the implementation of this system is played by the educational actors whose interaction is grounded in the pedagogy of partnership and a subject–subject model of engagement. Faculty

members employ an incarnational approach, acting as mentors and exemplars of values, while students function as active agents of their own formation. The institute's activity, guided by a holistic understanding of the human person, seeks to create an «atmosphere of grace» and an integrated educational space in which academic integrity is understood as an act of Christian obedience and respect for truth. At the same time, the internal limitations of the model are identified, including the risk of «soft» coercion within a highly value-saturated environment, the tension between the rights of the founding body and academic freedom, and the limited generalizability of the findings, as the study focuses on a single institutional case.

Keywords: spiritual and ethical formation, Ukrainian Institute of Arts and Sciences, Adventist philosophy of education, pedagogy of partnership, integration of faith and learning, holistic personality, academic integrity.

Вступ. Фундаментальне осмислення процесу виховання у закладах вищої освіти з релігійним компонентом вимагає виходу за межі традиційної світської педагогічної термінології [2]. Специфіка Приватного вищого навчального закладу «Український гуманітарний інститут» (далі – ПВНЗ «УГІ»), заснованого на адвентистській філософії освіти [18], зумовлює необхідність глибокої теоретичної реконструкції ключових понять, що визначають його місію та стратегію. Центральним конструктом, навколо якого будується освітня парадигма закладу, є духовно-етична формація. Це поняття не є тотожним класичному «вихованню» чи «релігійній освіті», а являє собою складний, багатовимірний феномен, що інтегрує теологічні, філософські, психологічні та педагогічні аспекти становлення особистості [19; 21]. У цій статті здійснено детальну деконструкцію концепту «духовно-етичної формації» та проаналізовано роль суб'єктів освітнього процесу в унікальному ціннісно орієнтованому середовищі.

У цілому **мета статті** полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад побудови системи духовно-етичної формації особистості у закладі вищої освіти з релігійним засновником.

Методи та методики дослідження. Методологічну стратегію дослідження сформовано на основі міждисциплінарного підходу, що дає змогу інтегрувати надбання богослов'я, філософії освіти, психології та педагогіки задля комплексного осмислення феномену духовно-етичної формації. Ключовим у роботі є застосування системного підходу, завдяки якому процес виховання у закладі з релігійним засновником розглядається як цілісна, відкрита структура, що гармонійно поєднує академічну підготовку з літургійною та соці-

ально-дияконічною практикою. Важливу роль відіграє аксіологічний підхід, який уможливорює аналіз ціннісних домінант освітнього середовища крізь призму християнської антропології, а також герменевтичний метод, застосований для інтерпретації засадничих релігійних текстів та місійних документів закладу в контексті сучасних освітніх викликів.

Для реалізації поставленої мети використано комплекс теоретичних методів: аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури для з'ясування стану розробленості проблеми, а також термінологічний аналіз для уточнення поняття «духовно-етична формація». Застосування структурно-функціонального аналізу дало змогу виокремити базові компоненти системи (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний) та визначити механізми їхньої взаємодії. Особливе місце серед дослідницького інструментарію посідає метод педагогічного моделювання, за допомогою якого спроектовано концептуальну модель духовно-етичного супроводу студента, що враховує унікальний етос закладу вищої освіти з релігійним ідентичністю та спрямована на виховання цілісної особистості.

Результати. У сучасному науковому дискурсі та практиці закладів вищої освіти, заснованими яких є релігійна організація, спостерігається концептуальна напруга між різними підходами до визначення кінцевої мети освіти [5]. Традиційні моделі часто зосереджуються на трансляції знань (інформаційний підхід) або на формуванні поведінкових патернів (біхевіористичний підхід) [26]. Натомість концепт «формація» (від лат. *Formatio* – надання форми, утворення) апелює до глибинних онтологічних змін у структурі особистості [5]. Для ПВНЗ «УГІ», місія якого декларує форму-

вання цілісної особистості на основі християнських цінностей, розуміння цього терміну є критично важливим.

В академічному середовищі існує чітке розмежування між християнською освітою та духовною (ціннісною) формацією, хоча ці терміни часто використовуються як синоніми. Аналіз літератури дає змогу виявити суттєві відмінності. Почнемо з християнської освіти як інформації. Деякі підходи, поширені в біблійних коледжах, розглядають освіту як процес передачі інформації про Бога, Біблію та історію Церкви [16]. У такій моделі студент накопичує знання подібно до вивчення математики чи історії, що не гарантує трансформації його внутрішнього світу. Друга форма – це християнська освіта як формація. Це є альтернативний підхід, яким користуються ПВНЗ «УГІ» та споріднені заклади, котрі розглядають освіту як засіб зміни особистості.

У цьому контексті духовна та ціннісна формація визначається як процес, керований Святим Духом, метою якого є уподібнення особистості до образу Ісуса Христа. Це умовний процес зростання та трансформації, що веде до все більшої цілісності у Христі. Важливо зазначити, що термін «формація» має глибоке історичне коріння. У католицькій та православній традиціях (зокрема, у семінаріях) під формацією розуміють підготовку до священства, що включає літургійне життя, аскетичні практики та послух [1]. Однак у контексті протестантської, зокрема адвентистської, вищої школи, якою є ПВНЗ «УГІ», цей концепт універсалізується, оскільки передусім цей концепт стосується не лише майбутніх пасторів, а й кожного студента незалежно від фаху (філолога, економіста, менеджера тощо). Це перехід від елітарної клерикальної моделі до моделі загального священства, де кожен фахівець розглядається як служитель у своїй сфері [8].

Тому специфіка розуміння духовно-етичної формації у ПВНЗ «УГІ» базується на адвентистській філософії освіти, яка є христотоцентричною та виходить із передумови, що людина створена за образом Божим, але цей образ був спотворений гріхопадінням [17; 18]. У цій ситуації метою освіти, згідно з працями Еллен Уайт (одна з фундаторів

адвентистської системи освіти) та сучасними програмними освітніми документами Церкви АСД, процес освіти та викуплення є єдиним і цілим [15]. В обох процесах є спільна мета – це відновити в людині образ Творця. Це відновлення не досягається лише людськими зусиллями (гуманістична етика) або лише інтелектуальним пізнанням (раціоналізм). Це синергія божественного та людського, коли Бог надає благодать і силу Духа, а людина через дисципліну, навчання та вольовий вибір співпрацює з Ним. Таким чином, духовна формація у цьому контексті – це керований біблійними принципами процес зростання та трансформації, що охоплює когнітивну, емоційну та вольову сфери, ведучи до відновлення цілісності особистості та її здатності відображати характер Бога у служінні суспільству.

Особливої уваги у цьому дослідженні заслуговує поєднання понять «духовна» та «етична» формація. Чи є це тавтологією? Дослідження показують, що ні [4; 13]. У релігійних ЗВО існує ризик розриву між «Божим повелінням» та моральною філософією [12], де акцент виключно на духовності (молитва, відвідування церкви, служіння тощо) без розвитку етичного мислення може призвести до формування особистості, яка є релігійно активною, але морально нестійкою (наприклад, удається до плагіату чи корупції, виправдовуючи це вищими цілями або сподіваючись на прощення).

Другий ризик – це можливість появи секулярного моралізму, де акцент лише на етиці перетворює християнський ЗВО на звичайний заклад із хорошими манерами. Таким чином, може втратитися сотеріологічний (спасаючий) вимір [10]. Таким чином, концепт духовно-етичної формації вирішує цю проблему через інтеграцію через такі складники:

1. Етика як плід духовності, коли етична поведінка розглядається не як набір зовнішніх правил, а як «плід духа», тобто природний наслідок внутрішньої духовної трансформації. А цінності не можуть бути передані з голови в голову, якщо не пройшли через «серце».

2. Колоборація розуму й одкровення, коли істинна моральна зрілість у релігійному ЗВО

виникає там, де моральна філософія (людський розум) та Боже повеління (Авторитет) діють синергічно. Студент учить використовувати розум для етичної рефлексії, базуючись на біблійних абсолютах.

3. Формування етичної компетентності в ПВНЗ «УГІ» є наскрізним принципом освітньої моделі та реалізується через поєднання фахових дисциплін із прикладними курсами етичного спрямування. У навчальних планах різних спеціальностей (богослов'я, менеджменту, психології та журналістики) поряд із базовими профільними предметами передбачено курси, що формують професійну етику майбутніх фахівців. Так, у підготовці богословів прикладна етика репрезентована дисциплінами «Пасторська етика», «Християнські парадигми управління фінансами» та «Військове капеланство», що спрямовані на поєднання духовності з практичною відповідальністю [22]. У менеджерських програмах відповідні компетентності формуються через «Ділову етику», «Корпоративну та соціальну відповідальність» та «Етику ділових переговорів», що орієнтують майбутніх управлінців на етичні стандарти професійної діяльності. У галузі психології ключову роль відіграють дисципліни «Професійна етика психолога», «Біоетика», «Психологія конфлікту» тощо, що забезпечують моральну відповідальність фахівця у взаємодії з клієнтом. Спеціальність «Журналістика» передбачає курси «Журналістська етика», «Медіаправо», «Академічна

добросесність зі ШІ» тощо, що покликані гарантувати чесність, неупередженість та відповідальність за вплив на суспільство. Така інтеграція етичного компоненту в різні освітні програми засвідчує прагнення ПВНЗ «УГІ» зробити професійну діяльність своїх випускників не лише компетентною, а й етично виваженою, що узгоджується із загальноінституційною метою духовно-етичної формації.

Характерною особливістю підходу ПВНЗ «УГІ», що спирається на адвентистську освітню традицію, є холистичне розуміння людини як нерозривної єдності фізичного, ментального, духовного та соціального вимірів [23]. Фізичний аспект трактується як обов'язок підтримувати здоровий спосіб життя, оскільки тіло розглядається як храм Духа [18]. Ментальний вимір передбачає розвиток інтелекту та здатності самостійно мислити, а не лише віддзеркалювати чужі думки. Соціальний вимір охоплює формування готовності до служіння громаді та ефективної взаємодії з іншими [18]. Духовний вимір акцентує на особистих стосунках людини з Богом [7]. Такий підхід свідомо протиставляється дуалістичній моделі, що розділяє «світське» навчання та «релігійне» життя. Натомість у ПВНЗ «УГІ» реалізується принцип інтеграції віри та навчання, коли кожний елемент студентського досвіду – від аудиторної лекції з математики до спортивної активності – розглядається як складова частина єдиного формаційного процесу.

Таблиця 1

Структурні компоненти системи духовно-етичної формації

Компонент	Зміст та характеристика	Реалізація в освітньому просторі ПВНЗ «УГІ»
Когнітивно-світоглядний	Сукупність знань про Бога, світ та людину; формування біблійного світогляду; здатність до богословської рефлексії.	Блок дисциплін: «Вступ в теологію», «Біблійна герменевтика», «Основи креаціонізму». Інтеграція віри та навчання у загальних предметах.
Аксіологічно-мотиваційний	Інтеріоризація християнських цінностей; перетворення зовнішніх норм на внутрішні переконання; мотивація до служіння.	Програми капеланського служіння, тижні духовності, менторські зустрічі. Місія інституту як ціннісний орієнтир.
Емоційно-вольовий	Розвиток емоційного інтелекту, емпатії, здатності до самоконтролю та аскези (самодисципліни); виховання характеру.	Психологічна служба УГІ. Практики спільної молитви та духовного спілкування, що розвивають емоційну зрілість.
Діяльнісно-праксеологічний	Реалізація цінностей у поведінці; етичні вчинки; соціальне служіння; академічна добросесність.	Волонтерські проекти, студентське самоврядування, дотримання Кодексу академічної добросесності, місіонерські поїздки.

Також унікальним аспектом реалізації концепту в ПВНЗ «УГІ» є інтеграція академічної доброчесності в систему духовно-етичної формації. В умовах цифрового суспільства та розвитку штучного інтелекту (ШІ) питання чесності набуває нового звучання. У ПВНЗ «УГІ» впроваджуються курси «Академічна доброчесність із ШІ», а студенти підписують відповідні декларації. У цьому контексті відмова від плагіату трактується не просто як дотримання юридичних норм, а як акт християнського послуху та поваги до істини, що є важливим складником етичної зрілості [24]. Тому розуміння того, «хто» бере участь в освітньому процесі (суб'єкти) та «як» вони взаємодіють, є похідним від антропологічних засад, представлених вище. Саме тому в ЗВО з релігійним засновником суб'єкти освітнього процесу набувають специфічних характеристик, а їхня взаємодія будується на принципах, відмінних від суто адміністративного підпорядкування.

Антропологічною передумовою освітнього підходу ПВНЗ «УГІ» є розуміння суб'єкта як носія образу Божого, що принципово відрізняє цю модель від світських підходів, у яких особистість нерідко трактується функціонально – як надавач освітніх послуг, споживач чи елемент інституційної системи. Християнська педагогіка виходить з абсолютної цінності кожної людини, а саме, гідність учасників освітнього процесу – від ректора до першокурсника ґрунтується на їхній богоподібності, що накладає безумовне табу на будь-які форми насильства, приниження або маніпуляції й вимагає будувати взаємодію на основі поваги та прийняття [18].

Віра у закладений Творцем потенціал кожної особистості зобов'язує педагога не так «наповнювати» студента знаннями, як допомагати розкривати його внутрішні здібності подібно до того, як скульптор вивільняє приховану форму з каменю. Важливим складником цього підходу є свобода, адже любов і віра не можуть бути предметом примусу, тому система духовно-етичної формації у ПВНЗ «УГІ» має спиратися на принцип добровільності та створення умов для вільного світоглядного вибору, оскільки справжнього внутрішнього прийняття неможливо досягти адміністративним тиском.

У системі духовно-етичної формації ПВНЗ «УГІ» можна виокремити кілька ключових груп суб'єктів, серед яких особливе місце займають науково-педагогічні працівники, чия роль трансформується від простих трансляторів інформації до фасилітаторів духовно-етичного зростання студентів. Освітня модель закладу спирається на інкарнаційний підхід, відповідно до якого викладач не лише навчає цінностей, а й уособлює їх у власній поведінці, оскільки студенти засвоюють більше через спостереження за життям наставника, ніж через вербальні настанови. Це підвищує вимоги до особистої духовної зрілості педагога. Важливим елементом є менторство, яке в ПВНЗ «УГІ» та споріднених закладах розуміється не просто як академічне кураторство, а як духовне наставництво, спрямоване на підтримку студента в його життєвих пошуках, формуванні характеру та визначенні цілей [6]. Окрім цього, викладач виступає інтегратором, покликаним демонструвати зв'язок будь-якої дисципліни – від фінансів до психології – із християнським світоглядом, тим самим забезпечуючи цілісність і послідовність освітнього процесу.

Здобувачі вищої освіти в ПВНЗ «УГІ» розглядаються не як пасивні об'єкти виховного впливу, а як повноцінні агенти власної формації, відповідальні за розвиток своєї особистості та спільноти. Важливим інструментом такого підходу є студентське самоврядування, яке згідно з відповідним положенням надає студентам широкі права й можливості [25]. Самоврядні структури виконують роль практичного полігону для етичної формації, де студенти навчаються брати відповідальність, вирішувати конфлікти, управляти ресурсами та служити іншим. Не менш важливою є співтворча участь студентів у вдосконаленні освітніх програм і в організації життя кампусу, що формує у них відчуття причетності та відповідальності за спільний простір [25].

Окремою групою суб'єктів виступають спеціалізовані інституційні структури, зокрема капеланська служба, яка у контексті релігійного ЗВО не є допоміжною адміністративною надбудовою, а фактично виконує роль «серця» духовної формації. Її функції охоплюють організацію богослужінь, пастирське

консультування, кризову підтримку та створення безпечного простору для молитви, сповіді та духовного відновлення, що є суттєвим чинником психологічного благополуччя студентів [14]. Уведення дисципліни «Військове капеланство» демонструє адаптивність інституції до суспільно-політичних викликів, зокрема воєнного часу, та підготовку фахівців, здатних надавати духовну підтримку в екстремальних умовах.

Зовнішні стейкхолдери, батьки та Церква-засновник також є невід'ємними суб'єктами системи формації, яка функціонує у відкритій взаємодії з ширшим соціально-педагогічним середовищем. Церква АСД визначає доктринальні рамки й стратегічну місію освітнього процесу, тоді як батьки виконують роль первинних вихователів, формуючи той базовий ціннісний фундамент, з яким інститут має діяти в унісон. Така багаторівнева взаємодія забезпечує цілісність духовно-етичної формації та підсилює її ефективність.

Модель взаємодії, що реалізується у ПВНЗ «УГІ», ґрунтується на принципах педагогіки партнерства [11], яка передбачає перехід від авторитарної суб'єкт-об'єктної моделі до гуманістичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Такий підхід передбачає діалогічність, рівноправність у комунікації за умови збереження професійної субординації та спільну спрямованість педагога і студента на пошук істини. У межах цієї моделі викладач і здобувач освіти постають співробітниками у процесі пізнання, що змінює атмосферу в аудиторії з контролюючої на підтримувальну. Важливу роль відіграє механізм зворотного зв'язку, де студенти не лише висловлюють свої пропозиції, а й мають реальні інструменти впливу на якість освітнього процесу, що сприяє формуванню громадянської зрілості.

Особливою ознакою християнської педагогіки партнерства є створення «атмосфери благодаті», яка визнає право на помилку та поєднує справедливість оцінювання зі співчуттям і підтримкою у слабкості. Саме в такому середовищі, як засвідчують дослідження, найефективніше формується моральна відповідальність і розвивається біблійне мислення, що моделюється викладачем у щоден-

ній взаємодії зі студентами [3].

Аксіологічні домінанти освітнього середовища ПВНЗ «УГІ» становлять ціннісний фундамент, у межах якого відбувається суб'єктна взаємодія та формується духовно-етична зрілість здобувачів. Освітній процес не обмежується змістом лекцій, а розгортається у насиченому середовищі спільнотності, де інститут позиціонує себе як родину, а спільні обіди, богослужіння й проживання в гуртожитках створюють простір для соціалізації та виховання через міжособистісні стосунки.

Важливою цінністю є служіння, що передбачає орієнтацію не лише на професійний успіх, а й на відповідальність перед ближнім та суспільством, розуміння власної освіти як інструмента служіння Богові та людям. Центральним аксіологічним орієнтиром залишається відповідальність перед Богом з усвідомленням, що будь-яка дія, навчання, праця, стосунки відбуваються «перед лицем Бога», що виступає найвищим внутрішнім регулятором етичної поведінки та морального вибору.

У процесі аналізу нормативно-правових засад функціонування ПВНЗ «УГІ» важливо зазначити низку внутрішніх обмежень та потенційних зон напруги, які впливають із самої природи поєднання конфесійної ідентичності та вимог світської системи вищої освіти. Одним із ключових питань, що потребує подальшого осмислення, є співвідношення між правом засновника забезпечувати збереження богословської ідентичності закладу та необхідністю гарантувати академічну свободу викладачів. У межах чинної моделі зберігається ризик того, що вплив засновника на кадрові рішення і стратегічний розвиток може обмежувати академічний плюралізм або створювати простір для внутрішньої цензури, коли перевага надається тим, хто поділяє конфесійну освітню філософію.

Проблемним також є питання добровільності участі студентів у формаційних практиках. Хоча прякий примус суперечить законодавству і не є частиною інституційної політики, насичене духовно-ціннісне середовище та система заохочень можуть формувати ефект «м'якого» примусу, коли участь у богослужіннях або духовних заходах сприймається як соціальна норма. Це потребує додаткового

дослідження, зокрема щодо того, яким чином забезпечується свобода світоглядного вибору для студентів, які не поділяють цінностей засновника. Методологічною межею також є фокус на одному кейсі, хоча ПВНЗ «УГІ» має унікальні організаційні та фінансові ресурси включно зі статусом неприбутковості й суттєвою підтримкою з боку Церкви АСД. За таких умов ефективність моделі значною мірою може зумовлюватися фактором стабільного фінансування, що не дає змоги автоматично поширювати отримані висновки на всі конфесійні ЗВО України.

Окремої уваги потребує питання можливого формалізму у формаційних механізмах. Елементи системи, як-от підписання кодексу доброчесності чи формалізоване декларування цінностей, за певних умов можуть сприйматися студентами як зовнішня адміністративна вимога, а не як внутрішній духовно-етичний вибір. Особливо це стосується універсалізації формації для студентів різних спеціальностей, де важливо уникнути перетворення етичних дисциплін на формальні додатки до навчальних планів. Виклик також становить і реалізація педагогіки партнерства, зокрема забезпечення «атмосфери благодаті» [20]. Поєднання милосердя, визнання права на помилку та одночасного дотримання високих академічних стандартів потребує високої педагогічної майстерності та чітких інституційних механізмів підтримки.

Неоднозначним залишається й процедурний характер державного контролю. НАЗЯВО оцінює відповідність освітніх програм формальним стандартам, однак не здійснює змістовної експертизи релігійних компонентів, що ускладнює питання їх наукової верифікації та світоглядної нейтральності.

Таким чином, аналіз засвідчує, що попри ефективність нормативної інтеграції ПВНЗ «УГІ» у світський освітній простір, модель функціонування містить низку внутрішніх викликів – від світоглядних і етичних аспектів до методологічних обмежень і ризику формалізму, які потребують подальшого дослідження та поглибленого міждисциплінарного осмислення.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу узагальнити, що освітня парадигма ПВНЗ

«Український гуманітарний інститут» вибудовується навколо концепту духовно-етичної формації, який суттєво відрізняється від традиційних моделей виховання чи релігійної освіти. Формація постає як складний інтегративний феномен, що поєднує теологічні, філософські, психологічні й педагогічні виміри і спрямована не так на трансляцію знань чи формування поведінкових навичок, як на глибинні онтологічні зміни особистості. У христоцентричному розумінні, властивому адвентистській філософії освіти, вона зорієнтована на відновлення в людині образу Творця. Ця мета набуває універсального характеру, де незалежно від вибраного фаху кожен студент розглядається як носій покликання до служіння у своїй професійній сфері.

Інтеграція духовного та етичного вимірів дає змогу подолати ризик розриву між богословськими приписами та практичним моральним життям, поєднуючи моральну філософію та християнські цінності. Моральність у цій моделі виникає як наслідок внутрішньої трансформації, а не як дотримання зовнішніх нормативів. Також важливим складником формаційної моделі є трансформація ролей усіх суб'єктів освітнього процесу. Викладач постає не лише як науковий фахівець, а й як фасилітатор духовно-етичного розвитку, що втілює інкарнаційний підхід до педагогіки. Студент, своєю чергою, розглядається як активний агент власної формації, відповідальний за розвиток як особистості, так і спільноти, що практично реалізується через інструменти самоврядування та співтворчості в освітньому середовищі.

Реалізації формаційної парадигми сприяє перехід до педагогіки партнерства, яка ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії та створює атмосферу благодаті. Це простір, у якому поєднуються вимогливість, справедливість та милосердя і де право на помилку визнається частиною розвитку особистості. Водночас дослідження засвідчує низку внутрішніх викликів, що супроводжують реалізацію цієї моделі. Серед них є ризик формалізації окремих формаційних механізмів, коли підписання кодексу чи виконання процедурних норм можуть сприйматися як зовнішній обов'язок, а не як прояв внутрішньої ціннісної мотивації. Додаткового

опрацювання потребує питання забезпечення свободи світоглядного вибору в умовах насиченого духовно-ціннісного середовища, де можливий ефект «м'якого» примусу до участі у формацийних практиках. Також важливо зберігати баланс між правом засновника підтримувати конфесійну ідентичність інституту та необхідністю гарантувати академічний плюралізм у середовищі вищої освіти.

Таким чином, система духовно-етичної формації УГІ постає як цілісна й інноваційна модель підготовки фахівців, яка поєднує богословську традицію із сучасними педагогічними принципами. Однак її подальший розвиток вимагає урахування внутрішніх обмежень, методологічних нюансів і потреби в забезпеченні балансу між духовністю, академічною свободою та високими освітніми стандартами.

Список використаних джерел

1. Arthur J. A Christian education in the virtues: Character formation and human flourishing. *Routledge*, 2021. 200 p.
2. Arthur J. Character education in universities. *Church, Communication and Culture*. 2024. Vol. 9, no. 2. P. 329–344. DOI: <https://doi.org/10.1080/23753234.2024.2390128>
3. Burton L. D., Nwosu C. C. Student perceptions of motivational climate and learning outcomes. *Journal of Research on Christian Education*. 2003. Vol. 12, no. 2. P. 237–256.
4. Chandler D. J. Whole-Person Formation: An Integrative Approach to Christian Education. *Christian Education Journal*. 2015. Vol. 12, no. 2. P. 314–332. DOI: <https://doi.org/10.1177/073989131501200205>
5. Drexler J., Bagby A. H. Defining and Assessing Spiritual Formation: A Necessity for Christian Schooling. *International Christian Community of Teacher Educators Journal*. 2021. Vol. 16, no. 1. P. 1–15. URL: <https://digitalcommons.georgefox.edu/icctej/vol16/iss1/2/> (date of access: 17.12.2025).
6. Dunlow J. Perceptions of Spiritual Formation Among Nontraditional Seminary Students. *Journal of Discipleship and Family Ministry*. 2014. Vol. 4, no. 2. P. 72–102.
7. Growth C. Nurturing Holistic Growth – Part 2. *Adventist Education Dialogue*. 2024. URL: <https://www.adventisteducators.org/2024/08/holistic-growth-2/> (date of access: 14.10.2025).
8. Lindsley A. The Priesthood of All Believers. *Institute for Faith, Work & Economic*. 2013. URL: <https://tifwe.org/resource/the-priesthood-of-all-believers/> (date of access: 10.12.2025).
9. Maguire A., Miller H. The Professional Christian or the Christian Professional? Assessing Spiritual Formation in Theological Education. *Religion & Education*. 2024. Vol. 51, no. 1–2. P. 156–175. DOI: <https://doi.org/10.1080/15507394.2024.2325910>
10. Mukuka C. K. Navigating the Margins of Secularization: A Critical Examination of Christian Education and Morality. *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*. 2025. Vol. 9, no. 9. P. 8281–8286. DOI: <https://doi.org/10.47772/IJRISS.2025.909000675>
11. Partnership pedagogy: practical experience of the EU countries and issues of implementation in Ukraine / K. Pavelkiv et al. *Laplace em Revista*. 2021. Vol. 7. P. 175–186. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1082p.175-186>
12. Quinn P. L. The Primacy of God's Will in Christian Ethics. *Philosophical Perspectives*. 1992. No. 6. P. 493–513. DOI: <https://philpapers.org/rec/QUITPO-2> (date of access: 17.12.2025).
13. Rabon M. W. Integration of Spiritual Formation in Higher Education Courses. *Christian Education Journal: Research on Educational Ministry*. 2024. Vol. 21, no. 3. P. 376–392. DOI: <https://doi.org/10.1177/07398913241302839>
14. Rambo S. Making a Case for College and University Chaplaincy: Howard Thurman as Guide. *Journal of Pastoral Theology*. 2024. Vol. 34, no. 1. P. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.1080/10649867.2024.2323299>
15. Snorrason E. B. Christian Education and Spiritual Formation: One and the Same? *Christian Education Journal : Doctoral dissertation*. Andrews University, 2010. 281 p.
16. Steibel S. R. G. Christian Education and Spiritual Formation: One and the Same?. *Christian Education Journal: Research on Educational Ministry*. 2010. Vol. 7, no. 2. P. 340–355. URL: <https://doi.org/10.1177/073989131000700207>
17. Taylor V. J. W. Adventist Education, Philosophy of. *Encyclopedia of Seventh-day Adventists*. 2022. URL: <https://encyclopedia.adventist.org/article?id=HJKE> (date of access: 14.10.2025).
18. Taylor V. J. W. Essential Elements in the Philosophy of Adventist Education. *Journal of Adventist Education*. 2022. Vol. 84, no. 1. URL: <https://www.journalofadventisteducation.org/2022.84.1.2> (date of access: 28.12.2025).
19. Teo W. Christian Spiritual Formation. *Emerging Leadership Journeys*. 2015. Vol. 10, no. 1. P. 138–150. URL: <https://www.regent.edu/wp-content/uploads/2020/12/christian-spiritual-formation.pdf> (date of access: 15.10.2025).

20. White E. G. Education. Mountain View, CA : Pacific Press Publishing Association, 1903. 309 p.
21. Woodward J. D. Spiritual formation in christian higher education : Doctoral dissertation. University of Findlay College of Education, 2020. 185 p.
22. Богослов'я. Навчаємось, щоб служити. *Український гуманітарний інститут*. 2025. URL: <https://ugi.edu.ua/abiturients/programm/theology/> (дата звернення: 16.10.2025).
23. Місія, бачення, цінності. *Український гуманітарний інститут*. 2025. URL: <https://ugi.edu.ua/institute/mission/> (дата звернення: 16.12.2025).
24. Студенти УГІ підписали декларацію про академічну доброчесність. *Український гуманітарний інститут*. 2025. URL: <https://ugi.edu.ua/studenty-ugi-pidpysaly-deklaracziyu-pro-akademichnu-dobrochesnist/> (дата звернення: 16.10.2025).
25. Студентське самоврядування. *Український гуманітарний інститут*. 2024. URL: <https://ugi.edu.ua/students/students-ke-samovraduvanna/> (дата звернення: 08.10.2025).
26. Толочко С. В., Васюк О. В. Формування екологічних цінностей у здобувачів освіти засобами проєктно-дослідницької діяльності. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14705342>

References

1. Arthur, J. (2021). *A Christian education in the virtues: Character formation and human flourishing*. Routledge.
2. Arthur, J. (2024). Character education in universities. *Church, Communication and Culture*, 9(2), 329–344. <https://doi.org/10.1080/23753234.2024.2390128>
3. Burton, L. D., & Nwosu, C. C. (2003). Student perceptions of motivational climate and learning outcomes. *Journal of Research on Christian Education*, 12(2), 237–256.
4. Chandler, D. J. (2015). Whole-Person Formation: An Integrative Approach to Christian Education. *Christian Education Journal*, 12(2), 314–332. <https://doi.org/10.1177/073989131501200205>
5. Drexler, J., & Bagby, A. H. (2021). Defining and Assessing Spiritual Formation: A Necessity for Christian Schooling. *International Christian Community of Teacher Educators Journal*, 16(1), 1–15. Retrieved from: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ictej/vol16/iss1/2/>
6. Dunlow, J. (2014). Perceptions of Spiritual Formation Among Nontraditional Seminary Students. *Journal of Discipleship and Family Ministry*, 4(2), 72–102.
7. Growth, C. (2024). Nurturing Holistic Growth – Part 2. *Adventist Education Dialogue*. Retrieved from: <https://www.adventisteducators.org/2024/08/holistic-growth-2/>
8. Lindsley, A. (2013). The Priesthood of All Believers. *Institute for Faith, Work & Economic*. Retrieved from: <https://tifwe.org/resource/the-priesthood-of-all-believers/>
9. Maguire, A., & Miller, H. (2024). The Professional Christian or the Christian Professional? Assessing Spiritual Formation in Theological Education. *Religion & Education*, 51(1-2), 156–175. <https://doi.org/10.1080/15507394.2024.2325910>
10. Mukuka, C. K. (2025). Navigating the Margins of Secularization: A Critical Examination of Christian Education and Morality. *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, 9(9), 8281–8286. <https://doi.org/10.47772/IJRISS.2025.909000675>
11. Pavelkiv, K., Fedyaeva, V., Butenko, N., Tombulatova, I., & Borysiuk, I. (2021). Partnership pedagogy: practical experience of the EU countries and issues of implementation in Ukraine. *Laplage em Revista*, 7, 175–186. <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1082p.175-186>
12. Quinn, P. L. (1992). The Primacy of God's Will in Christian Ethics. *Philosophical Perspectives*, (6), 493–513. Retrieved from: <https://philpapers.org/rec/QUITPO-2>
13. Rabon, M. W. (2024). Integration of Spiritual Formation in Higher Education Courses. *Christian Education Journal: Research on Educational Ministry*, 21(3), 376–392. <https://doi.org/10.1177/07398913241302839>
14. Rambo, S. (2024). Making a Case for College and University Chaplaincy: Howard Thurman as Guide. *Journal of Pastoral Theology*, 34(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/10649867.2024.2323299>
15. Snorrason, E. B. (2010). *Christian Education and Spiritual Formation: One and the Same?* Christian Education Journal (Doctoral dissertation). Andrews University.
16. Steibel, S. R. G. (2010). Christian Education and Spiritual Formation: One and the Same? *Christian Education Journal: Research on Educational Ministry*, 7(2), 340–355. <https://doi.org/10.1177/073989131000700207>
17. Taylor, V. J. W. (2022a). Adventist Education, Philosophy of. *Encyclopedia of Seventh-day Adventists*. Retrieved from: <https://encyclopedia.adventist.org/article?id=HJKE>

18. Taylor, V. J. W. (2022b). Essential Elements in the Philosophy of Adventist Education. *Journal of Adventist Education*, 84(1). Retrieved from: <https://www.journalofadventisteducation.org/2022.84.1.2>
19. Teo, W. (2015). Christian Spiritual Formation. *Emerging Leadership Journeys*, 10(1), 138–150. Retrieved from: <https://www.regent.edu/wp-content/uploads/2020/12/christian-spiritual-formation.pdf>
20. White, E. G. (1903). *Education*. Pacific Press Publishing Association.
21. Woodward, J. D. (2020). *Spiritual formation in christian higher education* (Doctoral dissertation). University of Findlay College of Education.
22. Bohosloviia. Navchaimos, shchob sluzhyty [Theology. Learning to Serve]. (2025). *Ukrainskyi humanitarnyi instytut – Ukrainian Institute of Arts and Sciences*. Retrieved from: <https://ugi.edu.ua/abiturients/programm/theology/> [in Ukrainian].
23. Misiia, bachennia, tsinnosti [Mission, vision, values]. (2025). *Ukrainskyi humanitarnyi instytut – Ukrainian Institute of Arts and Sciences*. Retrieved from: <https://ugi.edu.ua/institute/mission/> [in Ukrainian].
24. Studenty UHI pidpysaly deklaratsiiu pro akademichnu dobrochesnist [UGI students signed a declaration of academic integrity]. (2025). *Ukrainskyi humanitarnyi instytut – Ukrainian Institute of Arts and Sciences*. Retrieved from: <https://ugi.edu.ua/studenty-ugi-pidpysaly-deklaracziyu-pro-akademichnu-dobrochesnist/> [in Ukrainian].
25. Studentske samovriaduvannia [Student government]. (2024). *Ukrainskyi humanitarnyi instytut – Ukrainian Institute of Arts and Sciences*. Retrieved from: <https://ugi.edu.ua/students/students-ke-samovraduvanna/> [in Ukrainian].
26. Tolochko, S. V., & Vasiuk, O. V. (2025). Formuvannia ekolohichnykh tsinnosti u zdobuvachiv osvity zasobamy proiektno-doslidnytskoi diialnosti [Formation of environmental values in students through project and research activities]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky – Pedagogical Academy: Scientific Notes*, (14). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14705342> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 31.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026